

Заслужений юрист України (1992), нагороджений орденом «За заслуги» III, II ступенів (2002, 2004), орденом Святого рівноапостольного князя Володимира III–I ступенів, кавалер ордена «Святий князь Володимир» IV ступеня, почесними відзнаками Міжнар. фонду юристів України за видатний внесок у зміцнення прав. держави (2000, 2005), лауреат Премії ім. Ярослава Мудрого (1999, 2003, 2009).

А. П. Гетьман.

АНТРОПОГЕННИЙ ЛАНДШАФТ. Аналіз динаміки термінології, з'ясування заг. рис і відмінностей значеннєвих функцій терміна «ландшафт», що використовується в Європ. ландшафтній конвенції, і терміна «природний ландшафт», який застосовується на законодавчому рівні України, дає можливість розрізнити природ. й А. л., які виступають об'єктами заходів щодо охорони навколишнього природ. середовища, об'єктами зем., екол. та ін. правовідносин.

У п. «г» ч. 1 ст. 164 ЗКУ зазначається, що охорона земель включає попередження погіршення естетичного стану та екол. ролі А. л. П. «д» ст. 183 одним із завдань землеустрою вбачає розробку системи заходів зі збереження і поліпшення природ. ландшафтів. Отже, ЗКУ розрізняє природ. та А. л. У ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» закріплюються не природ. та А. л., а вужче поняття – «природ. ландшафти».

У наук. літ. А. л. розглядається як такий, що складається із взаємодіючих природ. компонентів і антропогенних компонентів, формується під впливом

діяльності людини і природ. процесів, де природ. компонентами є повітря, поверхневі і підземні води, гірські породи, ґрунти, росл. і тварин. світ, а антропогенними є всі об'єкти виробничої та невиробничої діяльності людини. А. л. за соц.-екон. функціями ландшафту (виконання ландшафтом заданої соц.-екон. ролі, спрямованої на задоволення тієї або ін. потреби сусп-ва) поділяються на такі види: 1) сільськогосп. – ландшафт, що використовується для цілей сільськогосп. в-ва, формується і функціонує під його впливом; 2) лісогосп. – ландшафт, що використовується для цілей ліс. госп-ва і функціонує під його впливом; 3) водогосп. – ландшафт, що формується в процесі створення і функціонування водогосп. об'єктів; 4) пром. – ландшафт, що формується під впливом пром. в-ва; 5) ландшафт поселень – ландшафт, що формується в процесі створення і функціонування міських і сільс. поселень; 6) рекреаційний – ландшафт, що використовується для цілей рекреаційної діяльності, формується і функціонує під її впливом; 7) заповідний – ландшафт, у якому у встановленому законом порядку повністю виключено або обмежено госп. використання; 8) такий, що наразі не використовується, – ландшафт, що не виконує в даний час соц.-екон. функцій.

В. І. Андрейцев розглядає А. л. як певні природ.-тер. комплекси та об'єкти, які використовуються з метою відповідної діяльності, створення і функціонування урбаністичних поселень (міських та сільс.), або таких, що не виконують у відповідний час соц.-екон. функцій.

Ф. М. Мільков вважає А. л. не будь-які створені людиною комплекси, а лише ті з них, чий розвиток підпорядкований природ. закономірностям, і відповідно до цього А. л. визначається як природ. комплекс, створений людиною. У наук. літ. наводиться й таке визначення – комплекси, в яких на всій або більшій їх площі докорінної зміни під впливом людини зазнав будь-який із компонентів ландшафту.

Антропогенними є ландшафти, які у минулому були природ. та в яких людина змінює природ. процеси виключно для обслуговування власних потреб. Такі ландшафти, з одного боку, повинні забезпечувати сприятливе для людини середовище існування, а з другого – мають бути достатньо продуктивними для забезпечення потреб людини, тому потребують особл. охорони.

На відміну від природ. ландшафтів, які мають високу здатність до саморегуляції, А. л. надзвичайно вразливі й потребують постійного захисту. Без втручання людини буде спостерігатись зростання природ. біорізноманіття на цих ділянках, тобто руйнування окультурених ландшафтів. Тому однією з характерних ознак А. л. є те, що для його існування необхідна постійна присутність людини та її діяльність.

Лит.: Андрейцев В. І. Феноменологічні аспекти формування ландшафтного права і законодавства. В кн.: В. І. Андрейцев. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики. Дп., 2011; Лозо О. В. Правове регулювання охорони ландшафтів в Україні та Європейському Союзі: порівняльний аналіз: дис. ... канд. юрид. н.: 12.00.06. Х., 2015.

О. В. Лозо.

АНУЛЮВАННЯ ДОЗВОЛУ (ЛІЦЕНЗІЇ) – позбавлення ліцензіата права на провадження виду госп. діяльності, що підлягає ліцензуванню, шляхом прийняття органом ліцензування рішення про анулювання його ліцензії (ЗУ «Про ліцензування видів господарської діяльності» (2015)).

Відповідно до ЗУ «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» здійснюється анулювання дозволу на: 1) спец. водокористування; 2) діяльність у сфері електроенергетики, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених ЗУ «Про ринок електричної енергії» (2017), і діяльність у сфері використання ядерної енергії, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених ЗУ «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» (2000); пром. вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України; 3) централізоване водопостачання та водовідведення, крім централізованого водопостачання та водовідведення за нерегульованим тарифом; 4) перероблення побутових відходів; 5) захоронення побутових відходів; 6) спец. використання ліс. ресурсів тощо.

Ліцензія вважається анульованою з дня, коли ліцензіат дізнався чи повинен був дізнатися про А. д. (л.), але у строк, не менший за один тиждень з дня прийняття органом ліцензування рішення про анулювання виданої йому ліцензії. Відповідно до ст. 16 «Про ліцензування видів господарської діяльності» підставою для прийняття рішення про А. д. (л.) є:

1) заява ліцензіата про анулювання власної ліцензії. Не є підставою для анулювання ліцензії заява ліцензіата